

'Snuten glimmar': polis i fotbollssånger

Av: Katarzyna Herd

Abstrakt

I den här texten presenterar jag AIK-trubaduren. Som en fotbollssupporter och musiker har han varit aktiv (mer eller mindre) i mer än två decennier och hans sånger är kända bland fans i andra svenska klubbar. Trubaduren beskriver fotbollsscenen från ett specifikt perspektiv, men med en rejäl dos nostalgi och gammaldags stereotyper. Ett återkommande element är polisen och föreliggande text fokuserar på hur handlingarna mellan supportrar och polis beskrivs i Trubadurens sånger.

Inledning

En vanlig fotbollsmatch i Sverige involverar polis. Ibland är det enstaka supporterpoliser, ibland med specialutrustning, bilar, hästar, även hundar. Det beror på antal supportrar, var matchen spelas, och om matchen som spelas kvalificeras som en 'högrisk'-match. Stora klubbar, med många resande fans, genererar oro och större polisinsatser. Kontinuerlig kontakt med polis och säkerhetspersonal gör att supportrar är vana vid det. Polisen har blivit en del av fotbollslandskapet i Sverige, speciellt i stora städer. Supportrar har utvecklat ramsor, sånger och klistermärken om polisen. Oftast är temat väldigt kritiskt, men också humoristiskt. Man skrattar åt polisen och deras insatser. Fotboll har blivit en arena där man kan, utan större risk, uttala sig kritiskt mot polisen och staten. Därför är det ett intressant forskningsobjekt – fotbollen möjliggör en typ av kommunikation mellan polisen och medborgare, i en specifik kontext.

I denna artikel fokuserar jag på sånger skrivna och framförda av AIK-trubaduren, som i verkligheten heter Mats Hellberg och har polisen som genomgående tema i sina sånger. Som AIK-supporter har han producerat skivor från slutet av 1990-talet som använder allmänt kända och folkkära melodier och handlar om hans fotbollsklubb – AIK från Stockholm. Han har varit produktiv, tretton inspelade skivor: *En som slåss för Gnaget* (1998), *Absolut Gnaget* (1999), *1891* (2000), *Derbykungar* (2001), *En riktigt svartgul jul* (2001), *Om alla höll på Gnaget* (2001), *Sverige och jag* (2002), *På väg mot guld* (2003), *AIK-Trubadurens bästa* (2004), *AIK för i helvete* (2014), *Huligan av det gamla slaget* (2015), *Guld* (2019), *Guld 2* (2019). Genom att forska i fotboll blev jag introducerad till Hellberg och hans låtar.

För att analysera Hellbergs musik tar jag inspiration från sociologen Keith Kahn-Harris tankar om extreme metal scene (2007). Kahn-Harris analyserar kulturella uttryck inom black, thrash och death metal-musiken och hur olika band använder symboler och motiv. Den mest intressanta biten är tanken om *reflexive anti-reflexivity* som Kahn-Harris lyfter fram (2007, 141-156). Kort sagt rör detta funktionen när man som textskribent är väldigt medveten om kontroversiella uttryck som man använder sig av, som kan ses som rasistiska eller facistiska, men man använder dem ändå, för att kontroversen (utanför kontexten av musiken) tas så mycket på allvar att det blir löjligt. AIK-trubaduren balanserar på liknande gränser.

Trubadur och AIKare

Hellberg hejar på AIK, men han är också en trubadur. *Svenska Akademiens Ordbok* ger två definitioner. Först refererar det till det medeltida Frankrike och dess kringresande skaldar som sjöng och deklamerade kärleksånger. Men det är också ett yrke där ”person som (yrkesmässigt) sjunger (egna) visor o. ackompanjerar sig själv på stränginstrument” (SAOB, https://www.saob.se/artikel/?seek=trubadur&pz=2#U_T2555_143454; 13/7/2023). Det finns en mängd trubadurer i Sverige, och även Yrkestrubadureernas förening (YTF-<https://www.ytf.se/>). Det finns ungefär 160 medlemmar och som mål har YTF ”att främja den svenska visan, samt att bidra till att stärka ett folkligt kulturellt perspektiv, om nödvändigt i opposition mot en övernationell populärkulturindustris intressen”. Det är, med andra ord, personligt, folkligt och svenskt. Hellberg är inte medlem, men han är en trubadur enligt sådana kategorier: han skriver egna texter, spelar gitarr själv, och sjunger om kärleken till AIK.

Etnologen Owe Ronström (2019) använder begreppet speleman och kopplar det till skapande av folkmusik som koncept i slutet av 1700- och början av 1800-talet. Tradition och kulturarv blir viktiga element i att berätta om folkliga kulturer och folkartister. Spelmanen ska blicka bakåt och använda tidigare traditioner. Det gör trubadurer också. Det Hellberg skapar ligger på gränsen mellan en slipad artist och folkmusiker. Han beskriver ett liv och vardag som supportrar känner till, använder kända melodier och sjunger om problem som berör hans närmaste kretsar.

Det finns inte mycket information om artisten själv, men på Spotify kan man se statistik som visar att han har ungefär 40 000 lyssnare i månaden och några låtar men mer än 4 miljoner lyssningar (Spotify statistik, <https://open.spotify.com/artist/7j1rF2tGmoae8iY8U81Dmx>). Hellberg gästade AIK Forum 2013 och man kunde ställa frågor till honom. Han beskrev kort början av sin karriär:

Första kassetten kom ut våren 94 så de första låtarna till den skrev jag vintern 93/94. Den jag skrev allra först var ”Än finns det bira kvar” (originalmusiken var Whiskey in the jar). Jag tror att ”Stod upp för Gnaget” är den låt jag är mest nöjd med själv. Sen är jag rätt belåten med Idrottsmagistern eftersom jag även skrivit musiken samt att refrängen fungerade så bra på läktaren till att avtacka Tjerna. (2013-11-21,AIK-Forum, <http://www.aikforum.se/aik/supportrar/aik-trubaduren-svarar-pa-fragor-4779/>)

Sångerna handlar mest om att gå på match, dricka öl, vara bättre än andra lag i Stockholm, åka buss till bortamatcher och träffa polis. Sångerna är oftast humoristiska, med mycket ironi och sarkasm (jfr. Herd & Löfgren 2020), men ibland kommer texter som är mer nostalgiska eller kritiska. Hellberg använder sig av olika stereotyper om andra fotbollslag (t. ex. att Hammarby IF påstås röka hash) och olika platser/städer i Sverige (mycket om att rensa fisk i Göteborg; man förstår inte folk i Skåne och behöver en ordbok till exempel i Trelleborg). Det finns udda element också, som rådet att man inte ska boka tvätt när det är matchdag. När det gäller karaktärer så dyker spelarna upp ibland, mest i en positiv kontext, som AIK-legender, men det finns även kritik om att ’hora sig runt’ som spelare och byta klubb ofta. En busschafför som kör Black Armys buss, Affe, är också ofta omnämnd.

Trubaduren målar även upp en stereotyp av AIKare som hård-drickande, hängivna människor som älskar sin klubb oavsett resultat. Hans texter blandar fotboll med en specifik bild av Sverige från ett Stockholms-perspektiv. Det finns många intressanta aspekter i texterna, men jag kommer att behandla bitarna som handlar om polisen på olika sätt.

Nedan kommer jag att presentera ett urval av korta citat/rim från Hellbergs repertoar för att ge läsaren en förståelse av stilen på låtarna och de teman som förekommer. Rimmen är enkla, och tematiskt rör det sig om fotboll, resande till fotbollsmatcher, hat av olika slag och stereotyper¹:

’En gävlebo mjölkar en ko’ (Fyra derbyn, *AIK för helvete*, 2015, Spotify.com)

’En fläskig dvärg från Falkenberg’ (Fyra derbyn, *AIK för helvete*, 2015, Spotify.com)

’Tror du att våra piketer är nån slags faciliteter?’ (Åka piketbuss igen, *Derbykungar*, 2001, Spotify.com)

¹ Texterna som i citeras i denna artikel är transkriberingar av låttexter så som de sjungs i inspelningarna som finns på Spotify. Transkriberingar finns i artikelförfattarens ägo.

'Om du gråtit och sprungit hem är du Djurgårds medlem' (Fyra derbyn, *AIK för helvete*, 2015, Spotify.com)

'Snuten ser ett moln av damm där Affe har plöjt fram' (Våran busschaufför, ...*en som slåss för GNAGET del 1.*, 1998, Spotify.com)

'Se på Gnaget, röja löss och dricka bärs förstås' (Göteborgsresan, ...*en som slåss för GNAGET*,

'Ingen grisprovokation får hindra vår mission' (Göteborgsresan, ...*en som slåss för GNAGET del 1.*, 1998, Spotify.com)

'Ahmed kommer från Afghanistan, han är bajare och taliban' (Bajare och taliban, *Derbykungar*, 2001, Spotify.com)

'Vår nya idrottsmagister ser ut som en huligan (...)

För historiatimmen är inställd

och syslöjd är bara skit

Plugga man kan göra på kåken

för förr eller senare åker man dit' (Idrottsmagistern, *Idrottsmagistern*, 2018, Spotify.com)

En del av dessa texter är naiva och ska ses som en varierande bakgrund till att sjunga om fotboll. För att det viktigaste är, självklart, AIK. För att kunna skriva om den älskade klubben använder Trubaduren en del grova påståenden för att snabbt bygga en konstruktion som kan lyfta fram fotbollens betydelse. I texterna ser man spår av reflexive anti-reflexivity:

If unreflexivity is “not knowing better” and anti-reflexivity is “not wanting to know”, then reflexive anti-reflexivity is “knowing better but deciding not to know”. Reflexive anti-reflexivity can therefore be defined as antireflexivity practised by members who are capable of producing reflexive practice within the reflexive space of the scene. In fact, given the intense reflexivity of the scene and the intense reflexivity required to become involved in it, unreflexivity and anti-reflexivity are relatively rare within the scene (Kahn-Harris 2006, 145).

Att vilja delta i våldsamma händelser är i det Svenska samhället inte direkt någonting man ska vara stolt över. Hellberg försöker dock inte mjuka upp stämningen i sina texter, eller undvika nedlåtande stereotyper. I sången *Idrottsmagistern* (2018) sjungs exempelvis frasen: ”Sällan har jag sett så många Bajenpundare / Och Djurgårdsfjollor som idag”. Sådana uttryck brukar inte tillåtas i en publik sfär (i alla fall inte utan mothugg). Det låter, minst sagt, homofobiskt och icke-reflexivt och det är precis det som är poängen. Man ska låtsas som om man inte är medveten eller att man inte bryr sig. Trubaduren har en Facebooksida som bjuder på några (fast inte många) inlägg. År 2022 var ganska tyst, med bara några korta videor från live-spelningar. 2023 är mer aktivt med närvaro på sociala medier, ungefär en post per månad. I januari 2023 dyker en sådan här text upp på Facebooksidan:

Känsliga tider vi lever i, är det måhända dags att modernisera repertoaren? Ska vi stryka "Bajare och taliban"? Kan man fortfarande sjunga "Din Mamma"? Och hur gör vi med "Hetast när det gäller" och "Majsan"?

Förslag på nya låtar:

Domaren gjorde sitt jobb
Jag vill va nykter på BA-bussen
Kränk inte bollen
Bajare och icke-binär
Grisar är också människor
Bortamatch med samtycke
Kåmark är en känslig kille
En torsk är lika mycket värd som en seger

Är det någon jag glömt?

(Facebookpost, 27.01.2023)

'Din mamma' handlar om etniska klubbar från Södertälje, en förort i Stockholm, där två klubbar (Assyriska FF och Syrianska FC) spelade i högsta serierna². Texten påminner om 'din mamma'-vitsar (your mama jokes) som är en form av vits i vilken man förolämpar åhörarens mamma i en form som börjar med orden 'your mama so...'. Samtidigt så anspelar texten på uttrycket 'din mamma' som upplevs som om det används i svensk slang från förorten. Sången listar hur 'mamman' i fråga är en som ligger med alla och hon är en migrantmamma i en stad där många har etnisk bakgrund i Mellanösten. Den etniska tillhörigheten i klubbarna som låten anspelar på, speciellt Assyriska, användes flitigt av supportrar från olika klubbar för att håna och skratta åt dem. Till exempel kunde man läsa rapporter om att gästande supportrar sjöng 'Ni har inget eget land' på läktarna, anspelades på att Assyrien inte existerar. Det är synnerligen icke-politiskt korrekt. Trubaduren verkar förstå hur känsliga hans texter kan vara, men är inte mycket självkritisk och ber inte om ursäkt. Men det finns en reflexivitet och medvetenhet kring problematiseringen av olika, ganska kontroversiella, teman. Precis som med extreme metal, kan man beskriva fotbollscenen som en 'reflexiv grupp'. Keith Kahn-Harris skriver:

Reflexive communities are continually active and self-aware. They are founded on the breakdown of certainty that modernity engenders, but they nonetheless avoid the atomization of individuals. They offer the empowerment of reflexivity, without its concomitant insecurity (Kahn-Harris 2007, 142).

²År 2023 spelade både Assyriska FF och Syrianska FC i Division 2 (fjärde division i det svenska seriesystemet).

De inblandade vet att det inte är politiskt korrekt, eller kanske lite gammaldags, lite för nostalgiskt, men man väljer att göra det ändå. På ett sätt så gäller samma konstruktion i relationen mellan supportrar och polis. Relationen är inte lika polariserad, lika våldsam som tidigare. Det finns inte riktiga skurkar, men i det sociala minnet (kollektiva minnet) kan det fortfarande vara så. Att sjunga till polisen eller om polisen under fotbollsmatcher är ett globalt fenomen som syns och hörs på olika fotbollsarenor. Ofta blir de korta ramsorna humoristiska eller ironiska. Man vill provocera lite, diskutera, visa sin inställning till säkerhetsstyrkor. I England sjunger man ibland (Jfr Herd och Löfgren 2020):

We paid for your hats, we paid for your hats
What a waste of council tax
We paid for your tax

Supportrar påpekar att de som arbetstagare betalar skatt som i sin tur används för att finansiera polisstyrkor som håller ordning under matcherna. Vad man vill kommunicera till polisen varierar mycket. Det beror på pågående spänningar eller konflikter. Texterna i AIK-trubadurens sånger kan handla om specifika personer eller händelser, men oftast är de ganska generella och beskriver situationer som upprepar sig, till exempel en bussresa till Göteborg, en förlorad match, eller att dricka öl med kompisar och se på fotboll.

Samtidigt kan man konstatera att polisen som figur, som en trop, har fungerat länge inom populärkulturen. Det finns en skillnad mellan detektiver och vanlig polis som man kan träffa på gatorna. Sociologerna Alyce McGovern och Nikki Phillips skriver om symbios mellan media och polis, även inom populärkultur. De refererar till Ray Surette och hans typologi av polis i filmer:

Tracing the history of law enforcement in popular culture, criminologist Ray Surette discovered three broad stereotypes: lampooned police, G-men, and cops. Surette explained that films in the 1920s were likely to portray police using slapstick humor or “vaudeville styled ... escapist entertainment” (Surette, 2011, p. 86). By the 1930s, portrayals of more competent, tough-as-nails federal agents had replaced the buffoonish officers of the past. This was, in part, an effort to inject realism into the morality plays pitting heroic agents against malevolent criminals. These portrayals, though, were directly impacted by the interests of the Hollywood film industry (Surette, 2011). For example, during the 1930s, the Motion Picture Production Code of 1930 (Hays Code) provided guidelines for filmmakers designed to protect the moral sensibilities of the moviegoing audience. (...) As a result, movies were limited to showing positive images of crime-fighters; and sympathetic portrayals of law violators were prohibited. (McGovern och Phillips 2017, 6)

Liknande utveckling syns i övriga länder. I en svensk kontext förknipper jag polisen med Astrid Lindgrens böcker om Pippi Långstrump och två klantiga polismän: Kling och Klang. De jagar Pippi och försöker ta henne till barnhemmet, och man kan springa ifrån dem, men man kan lätt lura dem också. I princip är de ofarliga, lite dumma och lyssnar inte, speciellt inte på små tjejer. Det är dock redan en förlegad bild. Bilden av polisen idag har blivit allvarligare och de skulle kunna tas på allvar också i Hellbergs texter. Fast den komiska bilden av polisen lever kvar i Hellbergs texter. Denna syn på bilden kan kopplas till själva tidslinjen när det gäller våld på läktarna och hur det visades i media och populärkultur. När supportergruppen Black Army, Trubadurens återkommande referens i texterna, börjar existera 1981 blir polisen ett ständigt element på fotbollsläktarna. Huliganerna tar plats, inspirerade av sina engelska kollegor (e.g. Green 2009). Åren när Trubaduren börjar sjunga, börjar samtidigt svensk fotboll snarare påminna om sydeuropeiska arenor. Det handlar inte om att sparka och slåss lika mycket som tidigare. Stora 'huliganinsatser' blir ett minne. Istället kommer bengaler och tifon, färgglad rök och stora flaggor. Våldet har blivit mer och mer symboliskt, och började leva i sånger.

Kreativ mix

En bild av polis som cirkulerar i media påverkar hur man uppfattar dem. Sverige har sett filmproduktioner med tuffa detektiver (Henning Mankells "Kurt Wallander", en detektiv från en mängd romaner publicerade mellan 1991 och 2013 är kanske mest känd av dem) och tuffa, fast medmänskliga och känsliga poliser på gatorna. *Tunna Blå Linjen* (<https://www.svtplay.se/tunna-bla-linjen>), en TV-serie inspelad i Malmö, är ett bra exempel. Det känns som att polisen i Trubadurens sånger tillhör en äldre generation, på sätt och vis, speciellt för att flera av hans sånger kom i slutet av 1990-talet och början av 2000-talet.

Hellberg använder sig av kända sånger, många från rock-genrer. In the Army Now (mest känd i en version av Status Quo), och Ring of Fire (Jonny Cash), är bara några exempel. Men han använder sig av andra genrer också. Huvudsaken är att melodin till vilken texten sätts är igenkännbar. I Röja Gallerian (1998) använder sig Trubaduren till exempel av melodin från Battle Hymn of the Republic, också känd som Glory Glory Hallelujah skriven av Julia Ward Howe i 1861. Så här lyder en del av texten:

11: an till Kungsträdgården den får inte gå

11: an till Kungsträdgården den får inte gå

11: an till Kungsträdgården den får inte gå

För alla Gnagets fans har kommit på
Hundra tusen kostar snuten
Hundra tusen kostar snuten
Hundra tusen kostar snuten
Det gör ocks tio tusen bärs

Kungsträdgården ligger mitt i Stockholm. Det är nära till Kungliga slottet och Operan. 11an är tunnelbanalinje nummer 11, som passerar Solna (där AIK har sitt fäste) till centrala Stockholm. Det ironiska (och lite överraskande) sitter i skiftet mellan en resa i tunnelbanan och påståendet att en polis kostar 100 000 kronor och det är samma kostnad som 10 000 öl. Med dagens inflation (2023) är det inte möjligt längre, både gällande prislappen på polisinsatsen som sätts in för att bevaka supportrarna (som jag gissar det handlar om) och gällande att köpa sådana mängder alkohol på Systembolaget.

Åka Piketbuss Igen (1998) är en sång om att vara frekvent arresterad. Melodin är glad och positiv, och sångens huvudkaraktär skäms för inte att han ofta är inblandad med i skärmytslingar polisen.

Jag stod i en park och pinka, då någon plötsligt vinka
När jag var färdig såg jag genast vad det var för en
Jag hoppade på bussen, och tackade för skjutsen
Tut-tut-tut, åka piketbuss igen

Farbrorn med batongen, sa: ”det var tolfte gången
Vad har du till försvar föare den häare arresteringen?”
”Att ni tog mig här på fyllan”, svara jag, ”var rena myllan”
Tut-tut-tut, åka piketbuss igen

”Varje vecka”, sa han, ”finns en ny rapport på mitt bord
Totalt måste du ha åkt ett varv runt vår jord”
Vad är detta för fasoner, resa gratis för miljoner

Intressant nog är texten inte så fotbolls-relaterad. Det handlar mer om frekvensen av att träffa polisen. Textens huvudperson är arresterad så ofta att det ser ut som att han använder piketbussen som gratis transport, som taxi. Arrestering, som annars kan ses som en seriös händelse blir ganska löjlig. Dessa två exempel, som är ganska typiska för Trubadurens repertoar, ramar in polisen som ett ständigt och förhållandevis okomplicerat element i ett fotbollfans liv. Polisen är lite jobbig, och alltid inblandad, men ganska ofarligt. Man måste bara acceptera att man kan få lite stryk, och kanske bli arresterad, men så är det att vara ”gnagare”. Om man är gnagare så får man acceptera sådana konsekvenser – leken är bestämd och då följer man reglerna. Polisen tror att de styr och att de kan skrämman bort supportrar, men i själva verket kan man driva med

dem och deras riktlinjer. Resultatet blir att polisen ses som hjälplös. Deras makt är begränsad och den kan förminsкас. När man blir van vid polisens insatser under en match så blir det mindre skrämmande, det blir normalt. 'Farbror med batongen' är som en familjemedlem, lite farlig, men en farbror ändå.

En annan aspekt som dyker upp här är att bli arresterad, eller åtminstone ifrågasatt av polisen. I fotbollssammanhang blir supportrar ofta klassificerade som 'problem' utan att göra någonting särskilt fel. Etnologen Jesper Fundberg påpekar att strukturell rasism inom polisen riskerar att kategorisera folk med icke-vit etnisk bakgrund som mer problematiska och behandla dem som mer problematiska (Fundberg 2022, 230-231). Samma process syns när man ser på polis i fotboll. Har du en halsduk eller fotbollströja, då kan du falla in i en kategori där polisen kan visa sin makt utan att ifrågasättas (se t.ex. Herd 2018). För att motverka systemet använder Hellberg humor och ironi som hjälper supportrar att vinna mark (Herd & Löfgren 2020).

Med inspiration från Bellman, fast om fotboll och polis

Många av de melodier som Hellberg använder är tagna från väl kända rock'n'rollsånger, från internationella men också från svenska kontexter. Några av hans sånger använder sig av Fredmans epistlar och sånger av Carl Michael Bellman. Bellman, som levde på 1700-talet, är en trubadur personifierad i det svenska medielandskapet. Han beskrivs som bohemisk och en parodiker med stoisk attityd och redo att skratta åt olika sociala kontexter (1971, 16–35). Många av hans texter handlar om att festa, dricka för mycket, ha riktigt kul, för att sedan vakna med huvudvärk och en mängd problem. Några har blivit populära snapsvisor och melodierna är välkända. AIK-trubaduren använde (åtminstone) tre av Bellmans epistlar, och polisen dyker upp i alla av dem. Först är i ett körverk (piketkören) som beskriver livet för en AIK-huligan:

Piketkören ger: Gnagare huliganer (mel. Fredmans epistel nr. 9):

Gnagaren hämtar bira från kylan,
Bajaren fyller horse i kanylen,
Djugårdaren spyr ner sig, OVAN att dricka folköl.
Derbyn är folkfest slagsmål och kröka,
Bajaren har sin hasch åt att röka,
Djugårdaren är störig,
sen ligga han i en blodpöl.
Gnagare hulliganer och män,
som alla vet är värst i synnerhet när,
matchen gick åt skogen.

Snuten nästan tog en,
är det konstigt man blir lack...
man blir lack... man blir lack...
man blir lack. MAN BLIR LACK!

(...en som slåss för GNAGET, 1998, Spotify.com)

Sången, som uppfördes av en kör utan ackompanjemang, är fylld med stereotyper som ska visa att andra Stockholmsklubbar, Hammarby och Djurgården, är svaga, med dåliga vanor och som egentligen inte kan matcha AIK. Öl, hatet mot andra klubbar, slagsmål, matchen som inte gick så bra, och polisen som nästan tog supportrar bidrar till känslan av en stor frustration. Polisen är inte något avgörande element i sången, bara en del av 'möbleringen' som kan störa supportrar. Kontrasten mellan en väl-känd melodi uppförd på ett fint sätt av manskör, och texten som är baserad på drogmissbruk och våld är slående. Det blir en dissonans. Polisen i texten är kategorin av dåliga saker som kan hända, tillsammans med droger, blod och en förlorad match.

Nästa text, Piketkören ger: Snuten glimmar (...en som slåss för GNAGET, 1998, Spotify.com) har mer direkta kopplingar till polisen. Den är baserad på melodin från Fredmans epistel nr. 48. Den beskriver, helt enkelt, ett slagsmål mellan fotbollsupportrar och polis:

Snuten glimmar blank och trind,
plexiskölden likt en spegel.
Domarn springer som en hind,
undan serve av krossat tegel.
När vi spräckt hans ögonbryn,
skriker han i högan skyn.
Vänder andra kinden till,
som jag prickar med en fet smäll.
Snuten har ett fasligt sjå,
få oss med på tåget.
Jag och några avvek då,
utan snuten såg det.
Röjer sedan runt i byn,
drämmer snutfan rätt i syn.
Vaknar han ur koman så,
kommer han väl ej ihåg det.

(...en som slåss för GNAGET, 1998, Spotify.com)

Polisen, som representerar staten, är 'en myndighet som har våldsmonopol' (Fundberg 2022, 228). I texten, som är ganska grov, beskrivs hur en polis lider, blöder, och hamnar i koma. Det syns ingen direkt tanke att kanske det här går fel, att man inte ska kasta tegelstenar på polisen.

Kontrasten mellan 1700-sången, utförandet (i klassisk manskörsstil) och texten gör att man kan reagera med skratt. Kahn-Harris skriver om humoristiska dissonanser inom metalscenen:

Reflexive anti-reflexivity practice ensures that laughter is never overwhelming and the humorous never undermines the serious. Although, as we have seen, elements of the extreme metal scene, and the black metal scene in particular, are often seen as ludicrous, the full implications of humorous readings are left unexplored (Kahn-Harris 2007, 151).

En våldsam scen målas upp med ganska gammaldags uttryck. Texten känns nästan som en 1700-tals-komposition. Det bidrar till en komiskt effekt. Men är det fullt komiskt? Som i Kahn-Harris analys av metalband kan man behålla seriösa element på grund av en möjlig humoristisk tolkning. Man kan säga att humor skyddar det seriösa. För även om (eller därför att) fotboll är ett spel, så är det väldigt seriöst. Den sista sången som presenteras här är mest klassisk i att följa trubadur-idealet. Hellberg sjunger ensam, med en gitarr. Uppförandet påminner om en klassisk Fred Åkerström-tolkning av Bellman. Ytterligare en känd och älskad Bellmansång används här för att beskriva händelser från två matcher, mot Häcken och IFK Norrköping.

Nå skruva en frispark (mel. Fredmans epistel nr. 2)

Nå skruva en frispark,
och möt med pannan din.
Slå en hård med spinn,
nu ska bollfan in.
Stå inte där och gröta.
Och Häcken som är ett sånt sällsynt dassigt gäng.
Bara ska ha däng, ska alla stämplas, stäng,
hela laget måste stöta.
För på Avenyn, där vill vi defilera,
fast snutarna i byn är hundra flera.
Tut, tut, tut, tut tut, tut, tut, tut, tut piketbuss.
Ger gratis skjuts och inga höjda ögonbryn.

Från finkan så for jag till nästa borta-fight.
Inte särskilt bright,
det blev allt för tight att hinna upp till Peking.
Och Peking som är en så sällsynt tråkig stad.
Vill man ha nå sköj får man starta røj
och inte va en mjäking.
Men snutarna kom, direkt från idrottsparken.

Och sedan tryckte dom,
ner mig mot marken.
Tut, tut, tut, tut tut, tut, tut, tut, att piketbuss.
Ger gratis skjuts är inget väl att orda om.

(...en som slåss för GNAGET, 1998, Spotify.com)

Här kan man se en omvänd maktstruktur. Supportrar, som inte har tung utrustning eller vapen, kan arresteras när som helst, sättas i polisbil och bli skjutsade utanför stan. Jag har hört många berättelser från fotbollfans som körts till skogs och lämnats där för att undvika problem under matchen. Det är en praktik mot 'farliga' individer. Stoppar det folk från att delta i matcher eller undvika konfrontationer? Frågan är inte lätt att säkert besvara. Supportrar som vill ha 'skoj' beskrivs i sångerna som attackerade av polisen, inte tvärtom. Som Kahn-Harris påpekar, en scen som musikscenen är aldrig avkopplad från maktstrukturer eller kulturellt eller socialt kapital (Kahn-Harris 2007, 155). I Hellbergs sånger tar fansen makten från polisen genom att acceptera deras våldskapital och använda det. Med andra ord, de är överens om att leka med polisen och vinner en del av en kulturell plats.

Slutsatser

Keith Kahn-Harris visar att vid första ögonkastet ser hans informanter (inom extreme metal-musikscenen) ut att vara 'willfully ignorant, lacking in self-awareness and politically naive' och detta bidrar till en bild av metalmusiker och fans, 'the common stereotypes of metallers as moronic' (Kahn-Harris 2007, 144). En liknande beskrivning kan ges av fotbollsscenen i Trubadurens sånger. Praktiker som beskrivs betraktas som oacceptabla i det moderna svenska samhället. Det svenska moderna idealet utan bråk, konflikter, med sunda livsvanor och en frisk kropp ignoreras. Att gå på en match, dricka stora mängder öl, försöka slå supportrar från den andra klubben på käften och lyckas fly från polisen – hur kan det vara livets mening? Det låter för många bara löjligt. Men inramningen visar att det är ett sätt där maktens representanter (polisen) tappar sin makt för att supportrarna helt enkelt inte bryr sig.

En konfrontation med polis, både fysiskt och symboliskt, betyder vinst för supportrarna oavsett resultat, för att konfrontation med polis för dem är accepterat. Man kan säga att det inte spelar någon roll om man lyckas fly från polisen eller inte, om man får stryk eller inte, för att faktisk förlust (i traditionella, fysiska termer) inte betyder förlust i Hellbergs sånger. Det är vinst i sig att ta upp kampen, att polisen måste jaga supportrar, att stora resurser krävs under matchen, att officiella institutioner har tvingats att agera stort och bry sig. Det blir medieuppror och debatter

i tidningar. Polisen betraktar (på ett sätt) supportrarna som jämlika och ger dem makt genom att bekämpa dem. Trubaduren visar hur man kan contextualisera förlust som vinst, och hur en ganska liten grupp (för att supportrar som faktiskt deltar i fysiska konfrontationer med polisen är en marginell grupp) kan kräva mycket makt. Vilken bild av polisen skapar man då? Polisen används som ett medel, en pusselbit i den sociala kontexten som Hellberg beskriver. Genom att ignorera så kallat 'normala' värderingar och reflexiva tankar – med andra ord, genom att applicera reflexive anti-reflexivity – kan man utmana maktsystem och även vinna (även om bara symboliskt) mot den.

Källförteckning

Fundberg, Jesper. 2022. Strukturell rasism och svensk polis. I *Polarisering & Samexistens. Kulturella förändringar i vår tid*. Maria Zachariasson, Magnus Öhlander och Oskar Pripp (red). Boréa bokförlag.

Green, Anders. 2009. *Fotboll och hooliganism. Utveckling, problem och åtgärdsarbete i England och Skandinavien*. Stockholm: Univesitetsservice US-AB, Stockholms universitet.

Herd, Katarzyna. (2018). That little football girl – Swedish club football and gender expectations. I *Ethnologia Scandinavica*; Vol. 48, Nr. 2018, pp. 123-138. The Royal Gustavus Adolphus Academy for Swedish Folk Culture.

[http://portal.research.lu.se/portal/sv/publications/that-little-football-girl-swedish-club-football-and-gender-expectations\(394f21ea-cc2c-46c4-8141-118dd9878b34\).html](http://portal.research.lu.se/portal/sv/publications/that-little-football-girl-swedish-club-football-and-gender-expectations(394f21ea-cc2c-46c4-8141-118dd9878b34).html) (ISSN 0348-9698)

Herd, Katarzyna och Jakob Löfgren. (2020). Mocking others, parodying ourselves. Chants and songs used in Swedish football. *MUSICultures special issue: Parody: intertextuality and music*. Canadian Society for Traditional Music.

Kahn-Harris, Keith. 2006. *Extreme Metal: Music and Culture on the Edge*. Oxford: Berg

Kjellén, Alf. (1971). *Bellman som Bohem och Parodiker. Studier i hans diktning*. Almqvist & Wiksell: Stockholm.

McGovern, Alyce och Nickie D. Phillips. (2017) Police, Media, and Popular Culture. I *Oxford Research Encyclopedias. Criminology and Criminal Justice*.

<https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1093/acrefore/9780190264079.013.279>

Digitala källor

AIK Trubaduern Facebook sida: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100063526360206> (retrieved 31.07.2023)

AIK Forum. AIK Trubaduren svarar på frågor: <http://www.aikforum.se/aik/supportrar/aik-trubaduren-svarar-pa-fragor-4779/> (23.11.2013); retrieved 05.11.2022)

Spotify statistik, <https://open.spotify.com/artist/7j1rF2tGmoae8iY8U81Dmx> (

Musik

Helleberg, Mats, AIK-trubaduren, album:

...en som slåss för GNAGET del 1., 1998, Spotify.com

Derbykungar, 2001, Spotify.com

AIK för helvete, 2015, Spotify.com

Idrottsmagistern, 2018, Spotify.com